

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Vánoce ve městě Betlémě

Jak římstí katolíci slaví ve Svaté zemi.

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra Blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Vánoce ve městě Betlémě

Jak římsí katolíci slaví ve Svaté zemi.

Pavλίna Adámková

Vedoucí práce: Mgr. Věra Tydlitátová, Th.D.
Katedra Blízkovýchodních studií
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

V Plzni 25. dubna 2019

.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí práce Mgr. Věře Tydlitátové, Th.D. za podporu a pomoc při tvorbě bakalářské práce. Můj velký dík patří rodině Tabash, za předání jejich zkušeností a vzpomínek. Zejména díky nim jsem mohla strávit a oslavit Vánoce v Betlémě. Stejně tak děkuji lidem v Betlémě za jejich vyprávění a postřehy spjaté s Vánocemi. V neposlední řadě moje poděkování patří celé rodině za poskytnutou podporu.

Obsah

1	Úvod	1
1.1	Vánoce v Betlémě	1
1.2	Metodologie	2
1.3	Členění práce	3
1.4	Jazyková poznámka	3
2	Vánoce	5
3	Betlém	6
4	Křesťané na území Západního břehu	7
4.1	Moderní historie	7
4.2	Současnost	9
4.3	Jednotlivé církve	9
4.3.1	Církve v Betlémě	10
5	Výzkum	12
6	Popis příprav ve městě	13
6.1	Vánoční osvětlení	13
6.2	Vánoční stromek	13
6.3	Výzdoba obchodů, restaurací a hotelů	15
7	Akce pro veřejnost	16
7.1	Rozsvícení stromku	16
7.2	Vánoční trhy	17
7.3	Mše	18
7.3.1	Burbara – recept	19
7.4	Santova vesnice	19
7.5	Vánoční den (Christmas day)	20
7.5.1	Bezpečnost	21
7.5.2	Koncerty	21
7.5.3	Skauti	21
7.5.4	Stánky na náměstí	22
7.5.5	Římský jeruzalémský patriarcha	23
7.5.6	Mahmúd Abbás	23
7.5.7	Půlnoční mše v Chrámu Narození Páně	23
8	Jak římsktí katolíci slaví Vánoce	24

8.1	Přípravy.....	24
8.2	Štědrý den	25
8.3	Zajímavosti	26
9	Zvyky a tradice.....	27
9.1	Adventní věnec – pálení čtyř svíček	27
9.2	Jesličky (betlém)	27
10	Tradiční vánoční pokrmy	28
11	Závěr	29
12	Seznam literatury, pramenů a elektronických zdrojů	31
13	Přílohy.....	34
14	Resumé.....	43

1 Úvod

1.1 Vánoce v Betlémě

Předmětem mé bakalářské práce jsou oslavy Vánoc ve městě Betlémě na Západním břehu Jordánu na palestinském území. Téma jsem si vybrala, jelikož mě zajímalo, jakým způsobem se slaví Vánoce právě v místě, kde se dle biblického příběhu narodil Ježíš Kristus.

Vánoce jsou nedílnou součástí každé rodiny žijící v České republice. Většina z nás si je vybaví při pohledu na zasněženou krajinu, na stromeček, cukroví nebo kapra. Vánoce jsou pokládány za svátky klidu a míru. Právě v den tohoto svátku se všichni scházejí a tráví společné chvíle doma s rodinou. V televizi mohou sledovat vánoční pohádky a koledy, které si získaly jejich srdce. Někteří zapalují svíčky, prskavky či drží půst, aby viděli večer zlaté prasátko. V některých rodinách stále převládají tradice typu lití olova, krájení jablka nebo pouštění lodiček ze skořápek ořechů. Takto například vypadají naše české Vánoce.

V ostatních západních a východních zemích nalezneme menší či větší odlišnosti. Bohužel v dnešní době jsou Vánoce spíše komerčním svátkem. Všemožné reklamy nutí spotřebitele, aby si koupili to či ono. Spěchají, protože chtějí mít vše perfektně připravené. Kupují na poslední chvíli dárky. Ani během Štědrého dne se lidé nezastaví, jelikož připravují tradiční pokrmy k večeři. Kouzlo Vánoce se tak pomalu vytrácí.

Cílem bakalářské práce je seznámit čtenáře se slavením Vánoc v Betlémě, s tamními zvyky, tradicemi a pokrmy. Přiblížit jim historický a náboženský význam Vánoc v Betlémě. Zajímalo mne, jak se město připravuje na vánoční svátky. Kdy začínají přípravy, zda rozsvěcují stromeček stejně jako u nás v České republice nebo zda pořádají vánoční trhy. Předmětem práce je rovněž způsob oslav vánočních svátků obyvatel Betléma, zejména pak římských katolíků. Proč právě oni? Jsou totiž jednou ze tří nejpočetnějších křesťanských menšin v Betlémě a termínem Vánoc, tj. ze dne 24. na 25. prosince, jsou nám velmi blízcí. A já měla tu čest trávit Vánoce u katolické rodiny.

Oslavy vánočních svátků v Betlémě začínají katolickými nebo evangelickými Vánoci, dále pokračují začátkem ledna pravoslavnými, a končí oslavami Arménů v polovině ledna. Při

svém zkoumání oslav jsem se zaměřila především na období příprav a průběh oslav. Nikoliv tedy na konec Vánoc, který připadá až na 18. leden.

1.2 Metodologie

K uvedenému tématu neexistuje žádná publikace shrnující průběh oslav vánočních svátků v Palestině. Z těchto důvodů jsem se rozhodla vykonat terénní výzkum na Západním břehu Jordánu, konkrétně ve městě Betlémě, v listopadu a prosinci 2018. Využívala jsem převážně primárních a sekundárních zdrojů. Dále pak metodu zúčastněného i nezúčastněného pozorování a kvalitativního výzkumu v podobě strukturovaného i nestrukturovaného rozhovoru.

Osnovu rozhovorů jsem měla předem připravenou. Přepokládala jsem, že se budu ptát na sepsané otázky, na něž mi respondenti budou odpovídat. Cestovala jsem s diktafonem, na který jsem původně chtěla rozhovory zaznamenávat. Nejdříve jsem však musela najít respondenty. Rodina, s níž jsem byla domluvená, nakonec z neznámých důvodů nemohla. Plánovala jsem hovořit zhruba s deseti respondenty, bohužel se mi jich podařilo získat pouze šest.

Potíže nastaly, když jsem si chtěla rozhovory s respondenty nahrávat na diktafon. Všichni bez ohledu na věk i vzdělání nechtěli být nahráváni. Nejdříve jsem nechápala proč. Téma, které jsem si vybrala pro zpracování, je apolitické a nekonfliktní. K pochopení situace mi pomohl až určitý čas pobytu přímo na místě. Konflikt mezi Palestinou a Izraelem stále přetrvává. Lidé jsou opatrní a na první pohled nevěří ostatním, zvláště cizincům. Proto jsem se s většinou musela nejdříve seznámit a získat si jejich důvěru. V konečném výsledku se mi podařilo navázat přátelské vztahy s lidmi, kteří byli ochotní odpovídat na moje otázky. Vyprávěli mi rovněž své zážitky a historky z Vánoc. Přijali mne mezi sebe. Nechali mne okusit tamější vánoční atmosféru.

Vedle primárních zdrojů jsem čerpala z publikací a tištěných nebo elektronických zdrojů. Jedním z nich byla Bible, konkrétně Nový zákon a evangelia Matouše a Lukáše. Dále také knihy zabývající se Vánoce nebo křesťanstvím. Taktéž jsem využila českých, anglických i arabských článků z Al-Džazíry, Českého rozhlasu nebo z Rádía Vatikán zabývajících se tématem.

1.3 Členění práce

Práce je členěna na teoretickou a praktickou část. V první části čtenáře krátce seznamuji s obsahem práce, dále s historickým a religionistickým kontextem Vánoc v dané oblasti. Představuji současný Betlém. Stručně přibližuji, kdo jsou křesťané na Blízkém východě, potažmo v Betlémě. Druhá část práce je věnována výzkumu. Zde jsem se snažila zodpovědět následující otázky: Jak se připravuje město na Vánoce? Jak probíhá Štědrý den v Betlémě? Jaké tradiční pokrmy a zvyky dodržují? Jak oslavují Palestinci Vánoce? Jaké akce spjaté se svátky se v místě konají?

1.4 Jazyková poznámka

V práci se objevují arabské termíny. Při jejich transkripci jsem vycházela z přepisů, které využívá profesor Luboš Kropáček ve své knize *Duchovní cesty islámu*.¹

¹ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*, s. 275.

I. TEORETICKÁ ČÁST

2 Vánoce

Původ českého slova Vánoce sahá do Německa. Vzniklo ze staroněmeckého *wáhnachten* (dnes Weihnachten), které je složeno ze slov *wiha-* (světit) a *Nacht* (noc).²

Vánoce podle křesťanství jsou slavností oslavující narození Ježíše Krista v Betlémě. Hlavní svátek se koná 25. prosince. Historie tohoto liturgického svátku sahá do Říma, konkrétně do 4. století. Před Vánoci připadaly na tento den pohanské oslavy boha slunce konající se v době zimního slunovratu. Křesťané si vybrali tento den kvůli tomu, aby dokázali, že jediné pravé světlo vychází z Krista.³

Datum Kristova narození, tj. 25. prosinec, slavíme díky Konstantinovi I. Ten vydal edikt milánský. Římský biskup Liberius jej přeložil. V roce 356 postavil Liberius v Římě baziliku Panny Marie, aby umocnil tento významný den.⁴ Nebylo by to ale možné, kdyby v roce 46 Gaius Julius Caesar nereformoval kalendář. Díky němu měl rok 365 dní, a zároveň každý čtvrtý rok byl přestupní. Křesťanská církev si jej později přebrala. Zajímavostí je, že od roku 525 se v křesťanském kalendáři datovaly roky jako léta Páně. Juliánský kalendář používali lidé až do 16. století. Poté provedl papež Řehoř XIII. reformu. Následně se začal používat tzv. řehořský kalendář. V současnosti jej používá většina států Evropy.⁵

O místu a příchodu mesiáše nám vypráví již Starý zákon. Nejvíce nám sděluje prorok Micheáš: *A ty, Betléme efratský, ačkoli jsi nejmenší mezi judskými rody, z tebe mi vzejde ten, jenž bude vládcem v Izraeli, jehož původ je od pradávna, ode dnů věčných.*⁶

V Novém zákoně se mluví o Betlémě jakožto o městě Davidově. Potvrzuje to Starý zákon - první Samuelova. Píše se zde o příchodu Saula do města Betléma. Saul na základě příkazu Boha hledá budoucího krále Davida, který byl předkem Josefa, otce Ježíše.⁷ Rodovou linii nám sděluje v Novém zákoně Matouš.⁸

² HOLUB, Josef a Stanislav LYER. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*, s. 501.

³ PETROSILLO, Piero. *Křesťanství od A do Z*, s. 218.

⁴ JAKOUBĚOVÁ, Vladimíra. *Vánoce slavíme, málo o nich víme*.

⁵ KOTULOVÁ, Eva. *Kalendář aneb kniha o věčnosti a času*, s. 12 - 25.

⁶ Mi. 5, 1.

⁷ 1S. 16, 1-13.

⁸ Mt. 1, 1-17.

Z evangelií nám obsáhle vypráví příběh o narození Ježíše Krista pouze Lukáš.⁹ V Bibli se nachází zmínky o narození Krista v Betlémě v evangeliích Matouše a Lukáše. Evangelium dle Matouše zní: *Když se narodil Ježíš v judském Betlémě za dnů krále Heroda, hle, mudrci od východu se objevili v Jeruzalémě a ptali se: „Kde je ten právě narozený král Židů? Viděli jsme na východě jeho hvězdu a přišli jsme se mu poklonit.“ Když to uslyšel Herodes, znepokojil se a s ním celý Jeruzalém; svolal proto všechny velekněze a zákoníky lidu a vyptával se jich, kde se má Mesiáš narodit. Oni mu odpověděli: „V Judském Betlémě; neboť tak je psáno u proroka.¹⁰*

Ježíšovo narození podle Lukáše: *Také Josef se vydal z Galileje, z města Nazareta, do Judska, do města Davidova, které se nazývá Betlém, poněvadž byl z domu a rodu Davidova, aby se dal zapsat s Marií, která mu byla zasnoubena a čekala dítě. (Lukáš 2; 4, 5). Dnes se vám narodil Spasitel, Kristus Pán, v městě Davidově. Toto vám bude znamením: „Naleznete děťátko v plenkách, položené do jeslí.“¹¹*

3 Betlém

Město Betlém nebo arabsky Bajt Lahm (بيت لحم) v překladu do češtiny znamená dům masa, *bajt* (dům) a *lahm* (maso). Nachází se na Blízkém východě na Západním břehu Jordánu v Palestině. Dělí jej vzdálenost 8 kilometrů jižně od Jeruzaléma a je hlavním městem tzv. Betlémské aglomerace. Na východě sousedí s městem Bajt Sahúr, na západě s městy Bajt Džalá a Al-Dauhá.

V Betlémě žije přibližně 30 000 obyvatel. Poslední sčítání proběhlo v roce 2007. V té době žilo ve městě 25 266 obyvatel, z toho 12 753 mužů a 12 533 žen. Úředním jazykem je arabština a angličtina.¹² Hlavním náboženstvím je sunnitský islám, druhým nejpočetnějším je křesťanství. Muslimů je okolo 88% a křesťanů celkem 12%.¹³

Betlém patří k centrům cestovního ruchu a turismu na celém území Západního břehu. Každoročně sem přijíždí turisté z celého světa. V roce 2017 navštívilo Betlém celkem

⁹ LOCHMAN, Jan Milič. *O smyslu křesťanských svátků: meditace o vánocích, velikonocích a letnicích*, s. 15.

¹⁰ Mt. 2, 1-5.

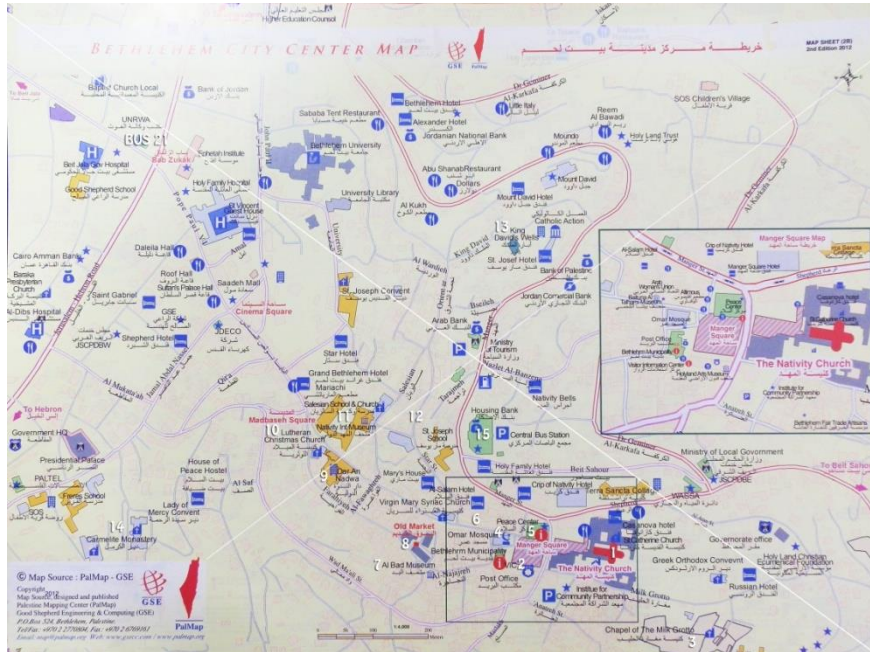
¹¹ L. 2, 4-5, 11-12.

¹² 'An Bajt lahm.

¹³ LIDMAN, Melanie. Christians worry 'Silent Night' may soon refer to their community in Bethlehem.

2 700 000 lidí.¹⁴ Nachází se zde mnoho historických a křesťanských památek. Nejznámějšími a nejnavštěvovanějšími jsou: Chrám Narození Páně, který se dostal na seznam památek UNESCO, Mléčná jeskyně, Šalamounovy bazény, Hrob Ráchel a Omarova mešita.¹⁵

Mapa Betléma

Zdroj: BETHLEHEM FOR ONE DAY? THAT'S TOO LESS!

<https://vicbethlehem.files.wordpress.com/2012/08/bethlehem-map.jpg>

4 Křesťané na území Západního břehu

4.1 Moderní historie

Historie palestinských křesťanů na území Západního břehu se zcela změnila při vzniku státu Izrael v květnu roku 1948. Stálá společenství Židů, muslimů a křesťanů se naprosto změnila. Převážně následkem válek, dekolonizačních pohybů a politikou palestinsko-

¹⁴ LEE, Allon. Media Microscope: Bethlehem blues.

¹⁵ Další ohrožená památka: Chrám Narození Páně v Betlémě.

izraelského konfliktu se tyto komunity zmenšovaly. Začátkem 20. století žilo na území tehdejšího Britského mandátu (tzv. Britský mandát Palestina) zhruba 16% křesťanů z celkové populace. Na počátku izraelské války za nezávislost, pro Araby známější pojem an-Nakba (pohroma, katastrofa), musela část Arabů opustit své domovy.¹⁶

Během 70. a 80. let 20. století začaly být církve více aktivní. Většina křesťanů se zapojila do společných církevních aktivit. Zajímali se více o politiku, studium křesťanství. Chtěli se připojit do veřejné diskuze o tamější situaci palestinsko-izraelského konfliktu. Vnitřní změna v jednotlivých církvích se projevila zejména v průběhu první intifády v roce 1987.

Doslovný překlad pojmu intifáda znamená lidové povstání. Pojem se objevuje na základě povstání palestinských Arabů proti Izraeli.¹⁷ Intifáda odstartovala vlnu protestů a projevů nespokojenosti nejen občanů, ale i jeruzalémských církví v čele s jeruzalémským patriarchátem. Jejich postoj byl jednoznačně propalestinský. Církve projevovaly svůj nesouhlas s politikou různě. Většinou prostřednictvím různých demonstrací, modliteb a pochodů. Vyjadřovaly tím nesouhlas s tamější izraelskou politikou. Dokonce se všechny církve sjednotily a sepsaly tzv. *Statement by the Heads of the Christian Communities in Jerusalem*. Tato deklarace si kladla za cíl dát jasně najevo nesouhlas s tím, co se děje.

Po druhé intifádě v roce 2000 se církve zapojovaly již méně a spíše pomáhaly lidem, kteří přišli o bydlení. Byl tu uplatňován sociální aspekt. V tomto období se církve snažily zlepšovat vztahy uvnitř církve i mimo ní s (jinými denominacemi).¹⁸

Na přelomu milénia žilo na území Palestiny (včetně Gazy, Západního břehu a východního Jeruzaléma) odhadem 76 000 křesťanů. To bylo o jednu třetinu více než v současnosti. Tvořili okolo 3% z celku.¹⁹

¹⁶ SHARKEY, Heather J. *A History of Muslims, Christians, and Jews in the Middle East*, s. 1-3.

¹⁷ PETRÁČKOVÁ, Věra a kolektiv autorů. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*, s. 343.

¹⁸ ŠLAJEROVÁ, Monika. *Palestinská církev dnes: politická a teologická problematika na pozadí situace církví v Sýrii, Libanonu a Jordánsku*, s. 120-178.

¹⁹ BAILEY, Betty Jane a J. Martin BAILEY. *Who are the Christians in the Middle East?*, s. 153.

4.2 Současnost

Na území Západního břehu žije přes 2 700 000 obyvatel. Z tohoto počtu obývá přibližně 400 000 Izraelců židovské osady, 200 000 izraelských osadníků žije ve východním Jeruzalémě. V současné době převládá v oblasti sunnitský islám (80-85%). Druhým náboženstvím je judaismus zastoupený 12-14%. Křesťanů zde žije okolo 1-2,5%.²⁰ Za rok 2009 to bylo celkem 50 000 palestinských křesťanů na území Západního břehu, pásma Gazy a východního Jeruzaléma. Některé publikace uvádějí, že jenom 10 000 křesťanů nalezneme ve východním Jeruzalémě.²¹

Počet křesťanů se během 20. a 21. století velice zmenšil, a nadále každým rokem klesá. Proč? Důvodů je několik, patří k nim například nucené vysídlování v minulém století. V současné době je nejčastějším aspektem dobrovolná migrace do bohatšího Izraele, případně do ciziny, zejména kvůli práci a politické situaci. Posledním důvodem je také nižší porodnost oproti muslimské komunitě.²²

Koncem roku 2009 se křesťanští vůdci Palestiny sjednotili, aby podpořili dokument vyzývající k míru na Blízkém východě a v Palestině. Listinu podpořili křesťané i nekřesťané po celém světě. Deklarace byla pojmenovaná „*Kairos Palestine*“. Význam řeckého slova *kairos* znamená významný okamžik nebo záměr. Církev tím chtěly upozornit na přání míru na Blízkém východě, a také na neoddalování řešení politiky, které je nezbytné.²³ V současné době je slyšet stále více hlasů napříč jednotlivými palestinskými, ale i neosionistickými komunitami v hledání společného řešení.²⁴

4.3 Jednotlivé církve

Palestinští křesťané mají na území Izraele a Palestiny svou dlouholetou tradici. Jejich historie je spjatá hlavně s narozením Ježíše Krista v této oblasti. Tento fakt je společný a důležitý pro všechny církve. Nejpočetnější křesťanské minority se nacházejí v těchto městech:

²⁰ THE WORLD FACTBOOK - Middle East: West Bank.

²¹ MCGAHERN, Una. *Palestinian Christians in Israel: State attitudes towards non-Muslims in Jewish state*, s. 41.

²² SHARKEY, Heather J. *A History of Muslims, Christians, and Jews in the Middle East*, s. 1-3.

²³ ROWE, Paul S., John H. A. DYCK a Jens ZIMMERMANN. *Christians and the Middle East Conflict*, s. 9.

²⁴ CHOMSKY, Noam a Ilan PAPPÉ. *On Palestine*, s. 39.

Jeruzalém, Betlém a Ramalláh. Nejpočetnější církví na území Palestiny je řecká pravoslavná církev.²⁵

Procentuální zastoupení jednotlivých církví v Palestině

Církev	Palestina	%
Řeckopřavoslavná církev	25 000	50
Řeckokatolická církev	1 000	2
Římskokatolická církev	17 000	34
Anglikánská církev	1 500	3
Luteráni	1 500	3
Ostatní církve a denominace	4 000	8
Celkem	50 000	100

Zdroj: FRITZOVÁ, Marie. *Život za zdí: Sociální identita Řeckokatolické komunity v Bajt Sahúr*. 2017, s. 326.

4.3.1 Církev v Betlémě

Betlém je jedno ze tří měst na Západním břehu, kde sídlí největší počet křesťanů. Křesťanství tu má dlouholetou tradici. Nachází se zde tyto církve: Řeckopřavoslavná církev, Římskokatolická církev, Řeckokatolická církev známá i jako Melchitská církev, Syrská katolická a pravoslavná církev, Arménská apoštolská církev, Luteráni a Maronitská katolická církev.

Přesný počet věřících v jednotlivých církvích se mi i přes velkou snahu nepodařilo zjistit. Odeslala jsem emaily zástupcům jednotlivých církví, dále univerzitě a úřadu ve městě Betlémě. Nikdo vyjma Římskokatolické církve v Betlémě mi neodpověděl. Dle sdělených informací, v emailové korespondenci, je tedy současný počet věřících v Římskokatolické církvi 5 480.²⁶

²⁵ Israel and the Occupied Territories: International Religious Freedom Report 2006.

²⁶ Emailová korespondence s Římskokatolickou církvi v Betlémě, 15. 4. 2019.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 Výzkum

Výzkum probíhal od 19. listopadu do 28. prosince 2018 v Betlémě na autonomním území státu Palestina na Západním břehu.

V průběhu výzkumu jsem získala celkem šest respondentů. Všichni respondenti jsou křesťané, a taktéž římskými katolíci. Odpovídali mi na strukturovaný rozhovor, který se nachází v příloze. Úhrnem obsahuje čtrnáct otázek, které se pojí s oslavami Vánoc v Betlémě. Např. Proč slaví Vánoce, jaký význam pro ně mají? Zdali kupují vánoční dárky? Kdy je začínají kupovat nebo kolik je přibližně stojí peněz? Rozhovor jsem vedla v anglickém a arabském jazyce.

Tabulka č. 1 – Seznam respondentů

kód	pohlaví	věk	zaměstnání	místo	datum
1.	muž	nad 80	podnikatel	Bethlehem	15. prosince 2018
2.	žena	18	studentka	Bethlehem	22. prosince 2018
3.	muž	39	prodavač	Bethlehem	18. prosince 2018
4.	žena	nad 60	důchodkyně	Bethlehem	13. prosince 2018
5.	muž	29	manažer hotelu	Bethlehem	11. prosince 2018
6.	žena	45	kadeřnice	Bethlehem	4. prosince 2018

Zdroj: vlastní, 2019.

V některých otázkách se nezávisle na sobě shodovali. A to zejména v otázce, proč slaví Vánoce a jaký význam pro ně mají. Všichni respondenti odpověděli, že slaví Vánoce, protože se v tuto dobu narodil Kristus. Na můj dotaz, jaký tedy význam pro ně mají, reagovali slovy, že uctívají jeho památku. Shodovali se v názorech na tradiční pokrmy, kterých je nepřehledné množství. Přesto mi respondenti prozradili většinou stejné recepty nebo názvy jídel.

Během výzkumu jsem vykonávala zúčastněné pozorování u mé hostitelské rodiny nebo ve městě. Zúčastnila jsem se vybraných akcí během adventu i na Štědrý den. Za zmínku stojí: mše za svatou Barboru, rozsvícení stromečku, jednodenní trh, Santova vesnička pro děti, program Štědrého dne nebo Půlnoční mše v Chrámu Narození Páně.

6 Popis příprav ve městě

6.1 Vánoční osvětlení

V Betlémě, stejně jako v jiných městech, můžeme během Vánoc obdivovat vánoční osvětlení. Přípravují je a zapojují muži, kteří pracují tzv. pro město, anebo jsou najatí místní starostkou. Situace při přípravách vánočních světýlek vypadá následovně: jedno světýlko připravují celkem tři muži. První z nich se dívá, jak kolegové pracují a radí jim. Druhý drží žebřík a přitom kouří cigaretu. Třetí, nejspíše elektrikář, zapojuje světýlko, aby mohlo večer svítit. Kolem nich se vytvoří skupinka mužů, která jim radí, jak vše správně udělat. Všude okolo leží natažené kabely, které buďto vedou po zdech domů, nebo jsou natažené na chodnících.²⁷

Dekorace byly různorodé a měly mnoho podob. Např. tvary svíček, lampionů, komet, zvonů, vloček, stromečků nebo andělů. Většinou svítily modrou, žlutou a červenou barvou. Nejčastějším motivem byly hvězdy, které symbolizují božského ducha. Právě hvězda ukázala mudrcům cestu k místu, kde se narodil Boží syn.²⁸ Například v ulici jménem Šári‘a an-Nidžmí (Hvězdná ulice) byla všude zavěšena světýlka hvězd, která svítily modře.

Ve městě jsem našla tři blikající anglické nápisy Mery Christmas. Dle mého názoru se jednalo o jeden z největších kýčů. Další dekorace, zejména padající sníh, svítily různými barvami. Zajímavostí bylo, že ne všechno osvětlení svítilo najednou. Většinou večer svítily pouze jedna ulice. Takto to pokračovalo do oficiálního rozsvícení stromečku. Od této doby již byla všechna světýlka rozsvícena.

6.2 Vánoční stromek

Vánoční strom má v křesťanství několik symbolů. Například symbolizuje Pána, který k nám přináší světlo a teplo. Rovněž připodobňuje rajský strom, z něhož Adam s Evou okusili jablko života. Vánoční ozdoby zavěšené na stromku symbolizují právě utržené rajské jablko. Křesťané vidí paralelu mezi vánočním stromem a stromem milosrdenství, jež nás Bůh přivádí

²⁷ Výzkum listopad 2018, nezúčastněné pozorování.

²⁸ NEWHOUSE, Flower A. *Duchovní význam Vánoc: symboly vánočních svátků*, s. 17.

skrze narození Krista. Můžeme zde najít symboliku propojení země s nebesy. Posledním symbolem vánočního stromku je symbol poraženectví, ale i nového začátku.²⁹ Zmínku objevíme v Bibli v Izajášově proroctví: „*Přijde k tobě sláva Libanonu, cypřiš spolu s platanem a zimostřázem, aby oslavily místo mé svatyně; chci uctít podnož svých nohou.*“³⁰ Vánoční strom se začal objevovat až v 16. století v Německu za Martina Luthera.³¹

V Betlémě dne 19. listopadu 2018 začala příprava výzdoby vánočního stromu na hlavním a největším náměstí. Anglicky se toto náměstí, nacházející se v centru města, nazývá Manger square, arabsky Majdán al- Mahad. Můžeme zde vidět mnoho malých obchůdků, restaurací, Omarovu mešitu nebo Chrám Narození Páně. Strom nebyl živý, jak bychom předpokládali. Přivezena byla železná konstrukce kužele, na níž pokládali umělé zelené chuchvalce, které měly imitovat jehličí.

Na přípravách pracovalo celkem pět mužů. K dispozici měli automobil se zvedací plošinou. Přesto na strom také šplhali, aby jej zkrášlili umělými řetězy. Úsměvná byla i doba, po kterou trvala příprava stromečku. V Čechách jsme zvyklí, že vše musí být hotové do druhého dne, nejpozději do dvou dnů. V Palestině naše předpoklady naprosto neplatí. Díky běžnému pracovnímu tempu byl stromek dokončen až 25. listopadu.

Dle zjištění je vánoční strom stále stejně ozdobený poslední čtyři roky. Na první pohled zelený stromek s červenými a zlatými ozdobami ve tvaru koulí. Symbolika těchto barev spadá již do raných dob. V křesťanském náboženství zelená barva symbolizuje narození Ježíše Krista, červená barva jeho krev a smrt. Dohromady tvoří jeho zmrtvýchvstání. Poslední, zlatá barva, představuje samotné zlato, které přinesl jeden z králů do Betléma při narození Krista.³²

Před stromem byl postaven vyřezávaný betlém z olivového dřeva. Pro svoji pevnost a barvu je toto dřevo v Palestině velmi oblíbené. V okolí Betléma funguje několik malých řezbářských manufaktur. Nevyrábí zde jen betlémy, ale mnoho dalších předmětů většinou

²⁹ GRÜN, Anselm. *Vánoční rozjímání*, s. 46-47.

³⁰ Iz. 60, 13.

³¹ NEWHOUSE, Flower A. *Duchovní význam Vánoc: symboly vánočních svátků*, s. 15.

³² Zelená, červená a zlatá. Kde se vzaly barvy Vánoc?

s náboženskou tematikou, které pak prodávají do obchodů. Obchodníci prodávají tyto skvostné kousky turistům i místním.

6.3 Výzdoba obchodů, restaurací a hotelů

V Betlémě se nachází mnoho obchodů, restaurací a hotelů, jelikož sem jezdí mnoho turistů. Ne všichni, ale bydlí v Betlémě, odhadem polovina je ubytována většinou v Jeruzalémě. Do Betléma se pak turisté vydávají na výlet.

Ve městě nás překvapí různorodost obchůdků. Setkáme se s běžnými krámkami, jako jsou řeznictví, pekařství, ovoce a zelenina, večerky. Dále obchůdky s vánoční nebo křesťanskou tematikou, které se podstatně liší od ostatních, a to především množstvím. Je jich mnohem více a většinou je provozují pouze křesťané. Obchody s vánoční tematikou jsou podobné těm, které známe v Čechách. Nalezneme zde umělé stromečky všech velikostí, vánoční skleněné nebo keramické ozdoby, svíčky, ubrusy, věnce, prostírání, vánoční osvětlení, oblečení a předměty s postavou Santy Clause a mnohé další, neodmyslitelně patřící k vánoční výzdobě. Oproti tomu v tradičních křesťanských krámech objevíme zcela odlišné věci. Především se týkají křesťanství. Můžeme v něm zakoupit kadidlo, křížky, liturgické předměty, a to obyčejné i pozlacené. Mimo jiné se tyto obchůdky specializují na prodej věcí z olivového dřeva, jehož výroba je jedinečná na celém světě. Do této skupiny předmětů patří ručně vyřezávané betlémy a figurky všech tvarů a velikostí. Prodávají zde také klasické suvenýry. Jedná se o prodej pohledů, magnetů, průvodcovských publikací a tašek s nápisem Bethlehem nebo Free Palestine.

Klasické obchody nemívají vánoční výzdobu. Jejich vlastníky jsou především muslimové. Přesto se samozřejmě najdou výjimky, které vánoční osvětlení mají. Vánoční prodejny křesťanů jsou nejvíce vyzdobené. Důvody jsou čistě prodejní. Potřebují, aby se lidé u nich zastavili a nakoupili. Výzdoba obchůdků s křesťanskou tematikou není příliš rozsáhlá. Uvnitř prodejny spatříme stromeček a ve výloze vánoční světýlka.³³

Vánoční výzdoba restaurací je zcela odlišná. Nejvíce záleží na velikosti restaurace a na náboženské příslušnosti majitele. Celkem tři největší restaurace v Betlémě měli vánoční

³³ Výzkum přelom listopad/prosinec 2018, nezúčastněné pozorování. (26. listopadu – 2. prosince 2018).

výzdobu v podobě různých světýlek, vloček nebo obrázků vyrobených z papíru, a také stromeček. Z větší části mají restaurace pouze vánoční led osvětlení. K oblíbeným barvám světýlek patří modrá nebo bílá. Rychlá občerstvení na Blízkém východě, mám na mysli různé stánky s kebaby, faláfely apod., nemají žádnou výzdobu.

Překrásné a vkusné ozdoby symbolizující Vánoce zkrášlují hotelové haly. Oproti obchodům nebo restauracím mají hotely - od těch největších po ty nejmenší - vánoční dekorace. Každý hotel v Betlémě disponuje vánočním osvětlením mnoha podob. Nejčastěji je tvoří vločky, komety nebo další vánoční tvary. Na recepcích stojí ozdobený vánoční stromek, pod ním jsou většinou zabalené dárky, opodál se nachází betlém. V některých hotelech jsou k vidění také svícny nebo věnce se svíčkou. Převládají vánoční barvy, tj. zelená, červená a zlatá.³⁴

7 Akce pro veřejnost

7.1 Rozsvícení stromku

Dne 1. prosince 2018 se konalo tradiční rozsvícení stromku na náměstí Majdán al-Mahad. Akci podpořila palestinská vláda, katolická církev a další neziskové a církevní organizace. Kvůli bezpečnosti návštěvníků a nejvyšších představitelů země byly uzavřeny některé silnice, parkoviště i samotné náměstí. Byly posíleny vojenské a policejní složky, které dohlížely na průběh akce.

V tento den dorazilo do Betléma mnoho křesťanských turistů. Nejvíce z ostatních měst Západního břehu a Izraele. Odhadem se jednalo o několik tisíc lidí. Většina přijela s rodinami. Někteří zamířili k příbuzným, kteří žijí v Betlémě. Událost si nenechali ujít ani místní křesťané či muslimové.

Oficiální zahájení probíhalo od 18 hodin. Program byl velice rozmanitý. Tamější skauti zahráli na dudy vánoční koledy. Poté se ujal slova otec Francesco Patton, který je hlavou katolické církve ve Svaté zemi. Dalším z účinkujících byli zpěvačka La Barokka

³⁴ Výzkum přelom listopad/prosinec 2018, nezúčastněné pozorování. (26. listopadu – 2. prosince 2018).

z Malty, palestínští zpěváci anebo rumunský pěvecký sbor. Všichni zpívali vánoční koledy. Proběhlo také živé představení herců. Ti zahráli narození Krista a cestu pastýřů, králů a ostatních, kteří viděli hvězdu do Betléma. Na závěr promluvil k lidem premiér palestinského území Západního břehu Rámí Hamdállah. Ve své řeči zdůraznil, že i nadále bude bojovat za palestinská práva. Většina účastníků vyjádřila naději na mír mezi Palestinci a Izraelem a ostatními arabskými státy.

Přesně v osm hodin večer bylo odstartováno odpočítávání. Za deset vteřin se rozsvítil stromeček. S ním byla rozsvícena další osvětlení. Začal velkolepý ohňostroj, kde se střídaly barvy i tvary. Všichni lidé na náměstí si jej fotili a natáčeli. V jednu chvíli nebylo žádné místo k pohybu. Ohňostroj trval celkem dvacet minut a přihlížející čekali až do úplného závěru. Od tohoto data svítil stromeček a ostatní světýlka na náměstí každý den.³⁵

7.2 Vánoční trhy

Vánoční trhy jsou oblíbenou součástí evropské společnosti. Já sama mám trhy spojeny s ochutnávkou svařeného vína, trdelníky a společností mých nejbližších. Něco podobného jsem očekávala rovněž v Betlémě. Netušila jsem, že jejich trhy trvají jen jeden den a jsou zcela odlišné od těch našich.

Trhy probíhaly v neděli 3. prosince 2018, den po slavnostním rozsvícení stromu. Stánků bylo na můj vkus hodně, ale ničím nebyly zajímavé. Místní i turisté si mohli zakoupit koření, ovoce či zeleninu, hračky pro děti nebo speciality různých národností. Stánky neměly pronajaté jen Palestinci. Mohl si je pronajmout a zaplatit kdokoliv. Z nabízených specialit stojí za zmínku ruské pelmeně, německý bratwurst nebo rumunské závitky. Současně s trhy probíhala ukázka divadelního představení. Sahrály ji místní sestry starající se o postižené děti, a to společně s nimi.³⁶

³⁵ Celý večer jsem trávila na náměstí a čekala na rozsvícení stromku. Akce dle mého názoru byla velice povedená, a co jsem se bavila s některými kolemjdoucími i oni byli nadšeni. Výzkum – zúčastněné pozorování. 1. 12. 2018.

³⁶ Výzkum nezúčastněné pozorování. 2. 12. 2018.

7.3 Mše

V Betlémě, jakožto náboženském centre křesťanství, se konají pravidelně mše. Nejen nedělní, ale každý den se v kostelech uskuteční alespoň jedna. Stejně je to s bohoslužbami, které vykonávají místní i turisté z různých zemí. Příkladem nám může být česká výprava, která vykonala vánoční bohoslužbu Na Poli pastýřů, kde anděl zvěstoval pastýřům příchod Božího syna. Bohoslužby se zúčastnil i český kardinál Dominik Duka.³⁷

V úterý 4. prosince 2018 byla pořádána mše za svatou Barboru, a to v kostele svaté Kateřiny v Betlémě. Svatá Barbora je známa jako mučednice, kterou dle legendy zabil její vlastní otec kvůli křesťanské víře. Uctívají ji nejen katolíci nebo protestanti, ale také východní pravoslavné církve. Svatá Barbora je patronkou horníků. Na Blízkém východě, zejména pak v Libanonu, Sýrii, Jordánsku a Palestině, křesťané oslavují tzv. 'Eid al-Burbara. Svátek, který má připomenout památku sv. Barbory, se koná každý rok.

Mše se odehrávala v duchu vzpomínek na svatou Barboru. Všichni zpívali a četli z Bible v arabštině.³⁸ Událost si nenechalo ujít mnoho lidí. Před samotnou mší přinesly některé ženy k oltáři mísy s pokrmem jménem Burbara. Po skončení jsme se odebrali do společenské místnosti kostela, kde jsme si mohli pokrm nabrat do mističek a sníst.

Burbara je tradiční pokrm, zhotovený křesťany na Blízkém východě na památku sv. Barbory. Jedná se o kaši z pšenice. Ne všechna zrna se uvaří, některá se dají do vaty a pokapou vodou, aby naklíčila. Jedná se o tamní tradici symbolizující nový zrod a hojnost do dalšího roku. Do kaše se přidává ovoce, převážně granátové jablko, kokos, ořechy a med nebo cukr. Vždy se posype sladkostmi jako je čokoláda nebo bonbony, podobným našim lentilkám. Jídlo symbolizuje začátek vánočních svátků.³⁹ Kaše mi natolik chutnala, že jsem si přivezla recept, který najdete na další straně.

³⁷ KUTIL, Tomáš. Vánoční bohoslužba uprostřed léta, s. 8.

³⁸ Já jsem také zpívala a četla v arabštině Bibli. Byla to zajímavá zkušenost, avšak ne jednou jsem se trochu ztrácela ve slovíčkách a modlitbách.

³⁹ LITTLE, Dennis. Burbara - Middle Eastern Wheat Berry Porridge with Dish-Away.

7.3.1 Burbara – recept

- 500 g špaldy
- 1 polévková lžíce skořice
- 1 čajová lžička anýzu
- 1 čajová lžička vanilky
- cukr dle chuti (bílý nebo třtinový)
- půl hrnku rozinek
- ovoce (jaké chceme), v Betlémě dávají zrníčka granátového jablka a konzervované broskve nebo meruňky
- vlašské ořechy a mandle - nasekané
- na ozdobu sypaný kokos a kdo chce tak lentilky, čokoládu nebo oříšky v čokoládě
- **příprava:** Nejdříve se musí špalda namočit přes noc. Voda na namočení se dá v poměru 3:2. Druhý den se dá vařit. Do namočené špaldy se musí opět napustit voda, nejlépe celý hrnec (hodně vody). Až se začne špalda vařit, musíme ji průběžně míchat. Vaříme do té doby, než špalda změkne. Poté, co máme hotový základ na kaši, špaldu smícháme se všemi ostatními surovinami. Na konec posypeme čokoládou nebo lentilkami. Servírujeme ji v mističkách. Recept je na cca 10 porcí.

(Zdroj: respondentka č. 4, Betlém, prosinec 2018)

7.4 Santova vesnice

V pondělí 10. prosince 2018 postavili na majdán al-Mahad veliký bílý stan s nápisem Santa village (Santova vesnice). Uvnitř se nacházely malé obchůdky, domečky, křeslo a stromeček. Vše bylo naaranžované do podoby malé dílny na výrobu dárků. Nechyběli ani Santovi pomocníci, tj. skřítki a sobi. Vše bylo ozdobené vánočními dekoracemi.

Program pro veřejnost byl oficiálně zahájen tentýž den v 18 hodin. Akce byla určena zejména rodinám a dětským návštěvníkům. Před samotným začátkem se sešlo mnoho rodin s dětmi, které netrpělivě čekaly na slavnostní otevření. Po celou dobu se ve stanu pouštěly vánoční koledy v anglickém a arabském jazyce.

Santova vesnice byla otevřena denně od šesti do devíti hodin večer. Akce trvala celý týden. Program byl velice rozmanitý. Děti mohly soutěžit o zajímavé ceny, tancovat, vyrábět společně se skřítky různé vánoční předměty nebo se potkat se samotným Santou Clausem a říci mu, co si přejí k Vánocům. Programu se účastnily nejen křesťanské rodiny, ale i ty

muslimské. Myslím, že děti byly šťastné a bavilo je to. Celý týden mohly dostávat barevné blikající balonky a Santovy červeno-bílé čepice.

Průběh akce byl pro mne velkým překvapením a v Betlémě bych rozhodně nic podobného neočekávala. Z programu jsem cítila silný západní vliv. Celý zážitek bych zařadila k největším „kýčům“, který jsem v Betlémě prožila.⁴⁰ O působení postavy Santy Clause na Blízkém východě píše v jednom článku, arabský novinář Zajid Belbadži poukazuje převážně na rostoucí západní vlivy a tradice. Dle něj tyto novoty souvisí s rostoucí slabostí místní kultury. Dodává, že by si křesťané měli své tradice chránit, nikoliv od nich upouštět.⁴¹

7.5 Vánoční den (Christmas day)

Vánoční den, u nás známější jako Štědrý den, v angličtině Christmas day a v arabštině jaum 'ajd al-Mílád, se konal z 24. na 25. prosince. Celý den ve městě probíhal bohatý program. Nechyběly průvody skautů, koncerty, průvod jeruzalémského patriarchy, stánky a půlnoční mše.

Vánoční den si nenechalo ujít mnoho místních křesťanů, ale i muslimů. Někteří z nich slaví Vánoce stejně jako my. Důvodem jsou většinou děti nebo soužití s křesťany a slavení svátků dohromady. Do Betléma zavítalo mnoho obyvatel z okolí, turisté z Ameriky, Evropy nebo Austrálie. Kdo by si chtěl nechat ujít takovouto slávu? Počasí bylo pěkné, slunečné, s nadprůměrnými teplotami mezi 15-16 stupni Celsia. Zahájení programu proběhlo v ranních hodinách. K check pointu oddělujícímu Betlém od Jeruzaléma, se sjeli zaregistrovaní řidiči, kteří jeli v průvodu s jeruzalémským patriarchou. Akce byla zakončena až druhý den ráno mší v Mléčné jeskyni. Po celý den byli k vidění novináři z celého světa, kteří natáčeli a fotografovali. Každý z nich musel mít svoji kartičku, nosit ji na krku kvůli nutné legitimizaci.

⁴⁰ Vlastní výzkum. 11. 12. 2018.

⁴¹ BELBAGI, Zaid M. Confusion over Christmas in the Middle East.

7.5.1 Bezpečnost

Dne 23. prosince v odpoledních hodinách začala místní betlémská policie uzavírat jednotlivé části Betléma. Důvodem byly přípravy štedrovečerního programu ve městě. Nejdříve uzavřeli průjezd přes náměstí Majdán al-Mahad, poté nedaleké parkoviště. Později v noci i některé ulice, kde měl probíhat slavnostní průvod patriarchy. Během celého Štědrého dne hlídaly pořádek v ulicích stovky policistů nejen z Betléma, ale i okolních měst. Večer přijeli vojáci a osobní ochranka prezidenta Mahmúda Abbáse.

7.5.2 Koncerty

Odpolední a večerní program se nesl v duchu vánočních koncertů. Na pódiu zpívaly křesťanské sbory ze Spojených států amerických, Rumunska, Itálie a dalších zemí. Většinou se jednalo o koledy nebo písně spjaté s vánočními a narozením Krista. Zpívalo se nejen v angličtině, ale i v italštině nebo místní sbor v arabštině. Nejčastěji zaznívala vánoční píseň Tichá noc, známá po celém světě.⁴²

7.5.3 Skauti

Historie Skautů na území Palestiny sahá až do roku 1912, kdy vzniklo Palestinské skautské hnutí.⁴³ I přes problémy, které země zažila, skautská tradice trvá až do současnosti. V roce 2013 bylo 33 643 členů.⁴⁴

Pokud se dítě nebo kdokoliv chce stát skautem, musí respektovat tzv. kodex hodnot. Ten se skládá z deseti článků totožných pro všechny skauty na celém světě. Například mají skauti pomáhat ostatním, chovat se slušně apod. Skautky se v Palestině nazývají průvodkyně a skauti průzkumníci. Ve volném čase se věnují dobrovolnictví a pomáhání druhým. Skautské

⁴² Výzkum zúčastněné pozorování. 24. 12. 2018.

⁴³ Palestinian Scout Movement Founded in the 4th of January 1912. Extended to create (Palestinian Arab Brotherhood Society) in 1932. In 1945 the (Palestinian Arab Scout Association) was established in Jerusalem through the Palestinian Youth Conference.

⁴⁴ Grand Total Membership with Genders at 31 Dec 2016.

oddíly existují jak křesťanské, tak muslimské. Všichni dohromady spolu tráví čas, učí se a účastní různých akcí.⁴⁵

Průvod skautů v Betlémě na Štědrý den se stal každoroční tradicí. Do města dorazí skautské křesťanské oddíly z palestinského a izraelského území, například z Ramalláhu, Jericha, Nazaretu, Jeruzaléma a dalších. Dělají předvoj před příchodem římského patriarchy z Jeruzaléma. Většinou hrají na dudy a bubny. Oslavují tím narození Krista. Každý skautský oddíl má svůj vlastní kroj. Podle něho se pozná, odkud skaut přijel. Musejí cvičit celý rok, aby předvedli, co umějí, jelikož mezi nimi panuje jistá míra soutěživosti. Skauti nehrají jen před příchodem patriarchy, ale po celý den.⁴⁶

Se skauty se pojí také betlémské světlo, které je po celý rok zapálené v Chrámu Narození Páně. Před oslavou Vánoc jej do Evropy přivezou skauti z Rakouska. Od nich se světlo dostává do ostatních evropských zemí. Světlo symbolizuje mír, přátelství, očistu a především narození Ježíše Krista.⁴⁷

7.5.4 Stánky na náměstí

Na náměstí v průběhu dopoledne vzniklo několik stánků. Jeden z nich nabízel arabskou kávu a mátový čaj. Další stánek byl informační. Lidé se mohli organizátorů zeptat, kdy začne jaká akce, na jakém místě. Zajímavý stánek, který byl postaven na náměstí, byl určený dětem. Mohly si zde vyrobit svůj vlastní betlém nebo jesličky z papíru. Taktéž zde nesměl chybět stánek s tradičními ručně šitými věcmi. Například šaty, přehozy, peněženky, koberečky, kabelky nebo ubrusy s tradičními ornamenty. Posledním, dle mého názoru nejvíce kreativním stánkem, bylo focení s vánoční tematikou. Návštěvník se mohl nechat zdarma vyfotit ve vyrobeném rámečku, a podpořit tak mír mezi Palestinou a Izraelem. Fotograf pak fotografie vyvolával na místě.

⁴⁵ COUTURAUD, Louise. Scout Troops of Palestine.

⁴⁶ MAN, Vojtěch a Štěpán MACHÁČEK. Betlémem zněly dudy i bubny, městem prošli skauti.

⁴⁷ VESECKÝ, Zdeněk. Už po 26. rozvázejí skauti betlémské světlo vlaky po celé zemi.

7.5.5 Římský jeruzalémský patriarcha

Od roku 2016 vykonává prozatímní funkci římského jeruzalémského patriarchy jeho excelence Pierbattista Pizzaballa, kterého jmenoval papež František. Na místě apoštolského administrátora latinského patriarchátu Jeruzaléma zůstane do doby, než bude zvolen nový patriarcha.⁴⁸

Arcibiskup Pizzaballa mluvil na půlnoční mši v Chrámu Narození Páně hodně v metaforách. Připodobnil situaci mezi Izraelem a Palestinou k mozaice, která se nachází uvnitř chrámu. Mozaiky jsou překrásné, ale jsou plné špíny. Řekl: „*Můžeme vidět, že letošní rok se neobešel bez různých problémů a agrese, a proto máme sklon vidět špínu všude. Pokud, ale odstraníme tuto špínu, která se okolo nás nachází, máme naději na lepší budoucnost.*“ Poté dodal, že právě o Vánocích se můžeme této špíny zbavit díky rodinnému kruhu a vzájemné pospolitosti. Jen tak můžeme vidět zázrak života, ve kterém žijeme.⁴⁹

7.5.6 Mahmúd Abbás

Oslavit Vánoce v Betlémě si nenechal ujít ani samotný palestinský prezident Mahmúd Abbás s premiérem Ramím Hamdalláhem. Oba přijeli k večeru a účastnili se půlnoční mše v Chrámu Narození Páně. Mahmúd Abbás byl zakladatelem strany Fatah, která je vládnoucí stranou na Západním břehu. Po smrti Jásira Arafata v roce 2004 se stal předsedou OOP (Organizace pro osvobození Palestiny), a poté prezidentem autonomní oblasti Palestiny. Ve své prezidentské funkci je nadále.⁵⁰

7.5.7 Půlnoční mše v Chrámu Narození Páně

Půlnoční mše se konala v areálu Chrámu Narození Páně v kostele svaté Kateřiny. Mši mohli navštívit místní obyvatelé nebo turisté s lístkem. Vstupenky se daly zakoupit ve Františkánské knihovně v Jeruzalémě. Počet vstupenek byl omezený. Lidé si je mohli buď

⁴⁸ Nový apoštolský administrátor na jeruzalémském stolci latinského patriarchátu.

⁴⁹ REIS, Bernadette Mary. Christmas in Bethlehem.

⁵⁰ Mahmúd Abbás.

rezervovat přes oficiální stránky, nebo koupit osobně v Jeruzalémě. Prodej lístků započal v září. Koncem listopadu již byly vyprodané.⁵¹

Oficiálně byla mše zahájena ve 23 hodin tamějšího času. Trvala jednu hodinu. Mši vedl apoštolský administrátor latinského patriarchátu Jeruzaléma, jeho excelence Pierbattista Pizzaballa. Jeho hlavní poselství jsem zmínila výše. Mše se zúčastnili nejen hlavní představitelé státu a církve, ale i starostka Betléma Fírá (Vera) Babún. Po skončení započaly ostatní naplánované mše, které se konaly v kostele svaté Kateřiny a v Mléčné jeskyni až do samého rána.

8 Jak římsí katolíci slaví Vánoce

8.1 Přípravy

Na toto téma jsem kladla svým respondentům následující otázky: **Jakým způsobem se připravujete na vánoční svátky? Nakupujete dárky k Vánocům? Pokud ano, kdy začínáte s nákupy? Komu dárky nejčastěji darujete? Stresují vás Vánoce? Poslední otázka zněla: Posíláte vánoční přání, pokud ano, komu?**

Když se jednalo o přípravy, každý mi sdělil něco jiného. Z části se shodovaly pouze výpovědi respondentek č. 4 a č. 6.⁵² Obě dvě začínají přípravy svátků velkým úklidem domu a zahrady. Kupují vánoční stromeček a nové ozdoby. Zkrášlují si interiér vánočními ozdobami, betlémy, svíčkami, věncem a mnohými předměty s vánočním dekorem. Respondent č. 1 mluvil o výzdobě nejen svého domu, ale i svého obchodu. Respondent č. 3 mi sdělil, že se na Vánoce nijak zvlášť nepřipravuje. Nemá totiž svou rodinu, o Vánocích jezdí za příbuznými do Jeruzaléma. *„Na Vánoce pomáhám rodičům s věšením světylek. Také kupuji dárky, ale to je asi všechno. Mám před Vánoci spoustu zkoušek, a proto se musím učit.“*⁵³

⁵¹ Oficiální stránky sester: www.cicts.org

⁵² Viz tabulka č. 1 – Seznam respondentů.

⁵³ Rozhovor s respondentkou č. 2, 22. 12. 2018.

Dárky, kromě respondenta č. 3, kupují všichni. Svě rodině, dětem a blízkým. Malým dětem darují různé hračky, které si přejí. Starším a dospělým nové oblečení, aby dostali něco pěkného do nového roku. S nákupy dárků - oproti nám - nespěchají. Snaží se je shánět s předstihem nebo nejdéle týden předem. Dva z pěti (č. 5, č. 6) jezdí nakupovat dárky do Ramalláhu nebo Jeruzaléma či Tel Avivu.

„Vánoce jsou stresující převážně kvůli penězům. Každým rokem jsou dražší výdaje. Většina pracujících v Betlémě je závislá na turismu. Proto je důležité, aby o Vánocích bylo pěkné počasí. Díky němu zavítá na oslavy Vánoc více návštěvníků.“⁵⁴

K mému překvapení vánoční přání nikdo neposílá. Všichni odpověděli shodně. Pokud někomu píše vánoční přání, pak jej odesílají emailem či pomocí sms zprávy. V případě, že příbuzní a známí bydlí daleko od domova, namísto zprávy si s nimi telefonují.

8.2 Štědrý den

Význam Štědrého dne je spojen s oslavami narození Ježíše Krista.⁵⁵ Vánoce se v Betlémě slaví z 24. na 25. prosince. Štědrý den, tj. 24. prosince, tráví všichni většinou s přáteli nebo rodinou na městských slavnostech. Druhý den prožívají pouze v rodinném kruhu. Společně obědvají slavností oběd s tradičními pokrmy a sladkostmi.

„Já trávím Vánoce se svou manželkou v obchodě. Do města cestuje mnoho turistů a my máme kvůli nim otevřeno. Můj syn i s rodinou žije ve Velké Británii. Proto trávíme Vánoce takto. Koncem ledna zavřu na týden krám a jedeme oslavit Vánoce k synovi do Anglie.“⁵⁶

„O Vánocích hrajeme s mým bratrem a mým bratrancem často šachy nebo karty. Vždycky vyhraji (smích). K tomu kouříme vodní dýmku a pijeme arabskou kávu. Pokud je pěkné počasí, jdeme si zahrát vrhcáby ven na terasu.“⁵⁷

⁵⁴ Rozhovor s respondentem č. 5, 11. 12. 2018.

⁵⁵ Rozhovory s respondenty (č. 1-6), prosinec 2018.

⁵⁶ Rozhovor s respondentem č. 1, 15. 12. 2018.

⁵⁷ Rozhovor s respondentem č. 3, 18. 12. 2018.

Půlnoční mše v Chrámu Narození Páně se zúčastnila jen respondentka č. 6. Ostatní museli zůstat v práci (č. 1 a 5), nebo odcestovali za rodinou do jiného města (č. 3 a 4). Nejmladší účastnice výzkumu mi sdělila, že jít na mši nechce.

8.3 Zajímavosti

Během mého pobytu v Betlémě jsem se dozvěděla několik zajímavostí. Například mne zajímalo, jak vypadaly Vánoce dříve, a co se změnilo za poslední roky. K této otázce mi nejvíce přispěli svými komentáři respondenti č. 1 a č. 4.

Další zajímavostí je změna vánočního stromu z živého na umělý. Důvodem se stala nehoda před patnácti lety. Předtím měl Betlém vánoční strom živý. Přivážel se z Izraele. Při špatném počasí, kdy foukal silný vítr, strom spadl a zranil několik lidí. Proto město zrušilo stavění živého stromku.⁵⁸

„Dříve nebylo tolik veřejných akcí a aktivit pro děti. Museli jsme se spokojit s tím, co bylo. Chodili jsme na procházky. Dokonce tu hráli dobrovolníci pro děti divadlo, které se týkalo narození Ježíška v Betlémě. Měli s sebou živá zvířata. Děti se na nich mohly projet.“⁵⁹

Zabývala jsem se otázkou, zda mají během Vánoc povinně zavřené obchody, děti prázdniny apod. Bylo mi řečeno, že děti prázdniny mají, avšak pouze na křesťanských školách, na muslimských nikoliv. Státním svátkem je 25. prosinec. Někteří křesťané zavírají své obchody přes svátky. Rozhodnutí závisí čistě na nich samotných.

Překvapily mne odpovědi respondentů na otázku: kolik peněz je stojí oslavy Vánoc? Jedna respondentka - č. 6 - mi sdělila přibližnou částku, která dosahovala cca 1 000 dolarů. Ostatní neměli tušení nebo říkali hodně. Rovněž zmiňovali, že čím větší rodina, tím větší částka, kterou utratí. Z toho vyplývá, že většina účastníků výzkumu výdaje za vánoční svátky nepočítá.

⁵⁸ Rozhovor s respondentem č. 1, 15. 12. 2018.

⁵⁹ Rozhovor s respondentkou č. 4, 13. 12. 2018.

9 Zvyky a tradice

9.1 Adventní věnec – pálení čtyř svíček

V době adventu si lidé vyrábějí nebo kupují adventní věnce. Podle křesťanské tradice označuje výraz advent příchod Mesiáše.⁶⁰ Adventní věnec symbolizuje nový začátek, respekt a úctu k příchodu Pána.⁶¹

Když jsem se ptala respondentů, jaké drží tradice, většina z nich mi odpověděla, že mají adventní věnec a svíčky. Respondenti č. 1, č. 4 a č. 5 (nebo jejich rodiny) adventní věnec ručně vyrábí. Zatímco ostatní jej kupují nebo nemají (respondent č. 3). Svíčky jsou zbarvené do fialové barvy. Fialová značí příchod Ježíše Krista.

„První svíčka se zapaluje na počest zvěstování andělem. Druhá svíčka je pro pastýře, kteří šli do Betléma. Třetí se rozsvěcuje k uctění tří králů, kteří donesli dary pro Krista. Poslední čtvrtá se rozžihá k počtě narození Ježíše Krista v jesličkách.“⁶²

9.2 Jesličky (betlém)

Za tradici stavění betlémů vděčíme svatému Františkovi z Assisi. Když si četl v Bibli o narození Krista, chtěl si událost připomenout. Díky svému nápadu uskutečnil živý obraz. Sehnal ovečky a dva dobrovolníky. Ti si zahráli Marii s Josefem. Jediné, co mu chybělo, bylo narozené dítě. Poradil si a místo novorozence použil loutku. Právě díky františkánům se zvyk rozšířil po celém tehdejším křesťanském světě.⁶³

Město Betlém je proslaveno svými výjimečnými betlémy z olivového dřeva. Dají se koupit všude po celém Betlémě. Jesličky se nevyrábí pouze ze dřeva, ale například z mramoru, skla nebo kamene. Sehnat je můžeme v různých velikostech a barvách. Dokonce si můžete dokupovat jednotlivé figurky. *„Vlastníme doma veliký vyřezávaný betlém z jedné*

⁶⁰ PETROSILLO, Piero. *Křesťanství od A do Z*, s. 7.

⁶¹ GRÜN, Anselm. *Vánoční rozjímání*, s. 31.

⁶² Rozhovor s respondentkou č. 4, 13. 12. 2018.

⁶³ PIŤHA, Petr. *Vánoce*, s. 36-37.

z dílen tady v Betlémě. Každý rok si do něj kupujeme další figurku. Je to taková naše rodinná tradice.“⁶⁴

Někteří vlastní více betlémů. Mají je rozmístěné po domě. Každá rodina by měla vlastnit alespoň jeden, aby projevila úctu k narození Krista. „*V mém obchodě si může koupit betlém kdokoliv. Mám nejen vyřezávané, ale i z mramoru a pozlacené. Ty jsou samozřejmě velice drahé. Jeden takový vlastním. Dělá mi radost každé Vánoce, připomíná mi, jaký důležitý okamžik slavíme. Na rozdíl od stromečku, který nemáme.*“⁶⁵

10 Tradiční vánoční pokrmy

K Vánocům patří neodmyslitelně i tradiční pokrmy dané země. Klasické cukroví v Palestině nemají, ale sladkosti nesmí o Vánocích chybět. Kapra nebo řízky v Betlémě opravdu nečekejte. Dvě z mých respondentek mi k jednotlivým pokrmům napsaly recepty, které naleznete v příloze. Lidé v Palestině většinou jedí stejné nebo podobné pokrmy. Když jsem se ptala na typické jídlo pro Štědrý den, všichni respondenti se ve svých odpovědích shodli. Jedná se o grilované jehněčí maso s brambory a mrkví. K tomuto pokrmu jedí obvykle jako přílohu rýži s kurkumou a opraženými mandlemi. Samozřejmě nechybí arabský chléb (pita) a zeleninový salát (tabule). „*Občas si místo jehněčího dáme krůtu,*“ dodal respondent č. 5.⁶⁶

Arabské sladkosti patří k mým oblíbeným. Většina z nich je velmi sladká. Stačí malinký kousek a nemusíte celý den jíst nic sladkého. Mnoho z nás zná baklavu nebo různé druhy chalvy. Tyto sladkosti se nenakupují a ani je rodiny nepečou během Vánoc.

S respondentkou č. 4 jsem měla možnost před Štědrým dnem péct vánoční koláč. Recept zdělila po své mamince, ta jej má od své maminky, a dále se předává z generace na generaci. Prosila jsem ji, zdali by mi mohla recept věnovat. Nejprve nechtěla, následně se mi ji podařilo přemluvit. Do koláče patří mnoho koření, rovněž ořechy a datle. Po jeho upečení byla provoněná celá kuchyně.

⁶⁴ Rozhovor s respondentkou č. 2, 22. 12. 2018.

⁶⁵ Rozhovor s respondentem č. 3, 18. 12. 2018.

⁶⁶ Rozhovor s respondentem č. 5, 11. 12. 2018.

K dalším sladkostem, které přes Vánoce dělají, patří ma'amúl a ka'ík. Ma'amúl jsou tradiční sušenky s datlovou pastou, které se pečou zejména na Vánoce a Velikonoce. Ka'ík jsou taktéž sušenky, velice podobné ma'amúlu. Vyrábí se ze stejného těsta, ale náplň a tvar je jiný. Datle se nahrazují vlaškými ořechy s pistáciemi. Sušenky mají pro palestinské křesťany větší význam než jen jako sladkosti. Dle respondentky č. 6 jejich tvar připomíná Kristovu trnovou korunu.

„Miluji sladké. Má manželka peče velmi dobře. Každé Vánoce u nás nesmí chybět tradiční závin s datlemi, který mi moc chutná.“⁶⁷

Posledními sladkostmi, které jsem o Vánocích v Betlémě ochutnala, byly burské ořechy slepené čokoládou a sušené datle v čokoládě s mandlí.

11 Závěr

V bakalářské práci jsem se zabývala tématem Vánoc ve městě, kde se podle Bible narodil Ježíš Kristus. Díky této události a oficiálnímu uznání křesťanství jako náboženství, se začaly slavit Vánoce, neboli narození mesiáše (Krista). V rámci teoretické části jsem vysvětlila náboženský kontext. Zároveň jsem popsala současnou situaci křesťanů na Západním břehu Jordánu v Palestině.

V praktické části jsem se snažila seznámit čtenáře s přípravami a oslavou Vánoc v Betlémě. Zachytila jsem mnoho tradic spojených s vánočními svátky. Kladla jsem si za cíl představit tamější tradice, zvyky a tradiční pokrmy. Ukázat rozmanitost oslav Vánoc římských katolíků.

S příjezdem do Betléma jsem očekávala, že celé město bude silně ovlivněno náboženským, křesťanským významem Vánoc. Byla jsem připravena na duchovní atmosféru oslav, ale má očekávání se nenaplnila. Duchovno se pomalu vytrácí a nahrazuje jej komerce.

⁶⁷ Rozhovor s respondentem č. 1, 15. 12. 2018.

Dle mého výzkumu je hlavním aspektem častý západní vliv. Příkladem mohou být vysílané americké pohádky v televizi během Vánoc. Další komerční akcí byla pro děti postavená tzv. Santova vesnice na náměstí Betléma. Děti sem přicházely za Santou Clausem, aby jej požádaly o pěkné dárky. Před Vánocemi lidé kupují blikající světýlka nebo také postavu velkého nafukovacího svítícího Santy Clause. V neposlední řadě obchodníci prodávají či rozdávají malým dětem čepice a převleky Santy Clause.

V dnešní době se obávám o jedinečnost tohoto místa. Pevně doufám, že i přes stále se zmenšující počet křesťanské populace, si Betlém uchová svoji tradici. Samozřejmě v rámci individuálního hledání duchovna znamená, že každý z nás si to své zde najde. Nicméně stále platí, že současný Betlém je důležitým poutním místem pro všechny věřící křesťany.

V rámci případného pokračování v tématu, bych se ráda zaměřila na jiné církve v Betlémě nebo na oslavy Velikonoc ve zmíněném městě.

12 Seznam literatury, pramenů a elektronických zdrojů

‘An Bajt Lahm. In: *Bethlehem Municipality* [online]. Bethlehem, 2014 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <http://www.bethlehem-city.org/عن-المدية>

BAILEY, Betty Jane a J. Martin BAILEY. *Who are the Christians in the Middle East?*. UK: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 2003, ISBN 0-8028-1020-9.

BELBAGI, Zaid M. Confusion over Christmas in the Middle East. In: *Arab News* [online]. 2017 [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <http://www.arabnews.com/node/1215781>

BETHLEHEM FOR ONE DAY? THAT’S TOO LESS!. In: *VISITOR INFORMATION CENTER – BETHLEHEM* [online]. Bethlehem, 2012 [cit. 2019-04-17]. Obrázek ve formátu pdf. Dostupné z: <https://vicbethlehem.files.wordpress.com/2012/08/bethlehem-map.jpg>

Bible: písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). 7. přepr. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1996, ISBN 8085810115.

COUTURAUD, Louise. Scout Troops of Palestine. In: *Terrasanta.net* [online]. 2016 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: http://www.terrasanta.net/tsx/showPage.jsp?wi_number=5640

Další ohrožená památka: Chrám Narození Páně v Betlémě. *LIDOVKY.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2012 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/cestovani/aktuality/dalsi-ohrozena-pamatka-chram-narozeni-pane-v-betleme.A120629_154934_aktuality_glu

FRITZOVÁ, Marie. *Život za zdí: sociální identita řeckokatolické komunity v Bajt Sáhúr (Beit Sahour)*. V Plzni: Katedra blízkovýchodních studií, Západočeská univerzita, 2017. ISBN 978-80-261-0704-0.

Grand Total Membership with Genders at 31 Dec 2016. In: *Scouts: WOSM Membership Census* [online]. World Scout Bureau, 2016 [cit. 2019-04-17]. Soubor ve formátu pdf. Dostupné z: <https://www.scout.org/node/9767>

GRÜN, Anselm. *Vánoční rozjímání*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-776-3.

HOLUB, Josef a Stanislav LYER. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. 4.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 9788004237158.

CHOMSKY, Noam a Ilan PAPPÉ. *On Palestine*. UK: Penguin books, 2015, ISBN 978-0-241-97352-3.

Israel and the Occupied Territories: International Religious Freedom Report 2006. In: *U.S. Department of State* [online]. 2006 [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <https://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2006/71423.htm#occterr>

JAKOUBĚOVÁ, Vladimíra. Vánoce slavíme, málo o nich víme. *Euro.cz* [online]. 2002 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/vanoce-slavimemalo-o-nich-vime-864633>

KOTULOVÁ, Eva. *Kalendář aneb kniha o věčnosti a času*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1978, ISBN 25-068-78.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 3. dopl. vyd. Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-702-1613-1.

KUTIL, Tomáš. Vánoční bohoslužba uprostřed léta. *Katolický týdeník*. 2013, 24(46), 8. ISSN 0862-5557.

LEE, Allon. Media Microscope: Bethlehem blues. In: *AIJAC* [online]. 2019 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://aijac.org.au/australia-israel-review/media-microscope-bethlehem-blues/>

LIDMAN, Melanie. Christians worry 'Silent Night' may soon refer to their community in Bethlehem. In: *The Times of Israel* [online]. 2016 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/christians-worry-silent-night-may-soon-refer-to-their-community-in-bethlehem/>

LITTLE, Dennis. BURBARA -MIDDLE EASTERN WHEAT BERRY PORRIDGE WITH DISH-AWAY. In: *Ask chef Dennis* [online]. 2013 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.askchefdennis.com/burbara-middle-eastern-wheat-berry-porridge-with-dish-away/>

LOCHMAN, Jan Milič. *O smyslu křesťanských svátků: meditace o vánocích, velikonocích a letnicích*. Praha: Vyšehrad, 1997, Dialog (Vyšehrad). ISBN 8070212071.

Mahmúd Abbás. In: *Al-Jazeera* [online]. Qatar: Al-Jazeera Media Network, 2001 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.net/specialfiles/pages/a3da8a84-bbae-465f-855b-6dbdbf5c846a>

MAN, Vojtěch a Štěpán MACHÁČEK. Betlémem zněly dudy i bubny, městem prošli skauti. In: *IROZHlas*[online]. Český rozhlas, 2015 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/obrazem-betlemem-znely-dudy-i-bubny-mestem-prošli-skauti_201512251450_vman

MCGAHERN, Una. *Palestinian Christians in Israel: State attitudes towards non-Muslims in Jewish state*. USA and Canada: Routledge, 2011. ISBN 978-0-415-60571-7.

NEWHOUSE, Flower Arlene Sechler. *Duchovní význam Vánoc: symboly vánočních svátků*. Olomouc: Fontána, 2002. ISBN 80-733-6033-0.

Nový apoštolský administrátor na jeruzalémském stolci latinského patriarchátu. In: *Rádio Vaticana*[online]. 2016 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=24032>

Palestinian Scout Movement Founded in the 4th of January 1912. Extended to create (Palestinian Arab Brotherhood Society) in 1932. In 1945 the (Palestinian Arab Scout Association) was established in Jerusalem through the Palestinian Youth Conference. In: *Scouts* [online]. World Scout Bureau [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.scout.org/node/22820?language=fr>

PETRÁČKOVÁ, Věra a kolektiv autorů. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. Praha: Academia, 1997, ISBN 80-200-0607-9.

PETROSILLO, Piero. *Křesťanství od A do Z*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, ISBN 8071923656.

PIŤHA, Petr. *Vánoce*. 2. vyd. V Českých Budějovicích: Poustevník v nakl. Studio Gabreta, 2008. Chvilka klidu (Studio Gabreta). ISBN 978-80-86610-36-8.

REIS, Bernadette Mary. Christmas in Bethlehem. In: *Vatican News* [online]. 2018 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.vaticannews.va/en/church/news/2018-12/christmas-bethlehem-palestinian-west-bank.html>

ROWE, Paul S., John H. A. DYCK a Jens ZIMMERMANN. *Christians and the Middle East Conflict*. Oxon: Routledge, 2014. ISBN 978-0-415-74398-3.

SHARKEY, Heather J. *A History of Muslims, Christians, and Jews in the Middle East*. University of Pennsylvania: Cambridge University Press UK, 2017, ISBN 978-0-521-76937-2.

ŠLAJEROVÁ, Monika. *Palestinská církev dnes: politická a teologická problematika na pozadí situace církví v Sýrii, Libanonu a Jordánsku*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Pro Oriente (Pavel Mervart). ISBN 978-80-87378-02-1.

THE WORLD FACTBOOK - Middle East: West Bank. In: *Central intelligence agency* [online]. [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/we.html>

VESECKÝ, Zdeněk. Už po 26. rozbíjí skauti betlémské světlo vlaky po celé zemi. In: *IRozhlas* [online]. Český rozhlas, 2015 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/uz-po-26-rozvazeji-skauti-betlemske-svetlo-vlaky-po-cele-zemi_201512190907_jpiroch

13 Přílohy

Strukturovaný rozhovor (otázky)

1. Jaký význam pro vás mají Vánoce?
2. Jakým způsobem se připravujete na Vánoce?
3. Kupujete dárky k Vánocům? Pokud ano komu případně jaké?
4. Jaké tradice a zvyky dodržujete?
5. Jak vypadaly oslavy Vánoc dříve? Co se změnilo během této doby?
6. Stresují vás přípravy Vánoc? Pokud ano, proč?
7. Kolik peněz vás přibližně stojí vánoční svátky?
8. Jaké tradiční vánoční pokrmy připravujete?
9. Jaké datum slavíte Vánoce?
10. Posíláte vánoční přání?
11. Máte přes Vánoce státní svátek, dovolenou nebo prázdniny?
12. Slavíte Vánoce celá rodina?
13. Hrajete hry nebo sledujete vánoční filmy a pohádky? Jaké?
14. Chodíte na půlnoční mši? Proč ano x ne?

***Příloha č. 1 – rozhovor (Autor:
Pavína Adámková)***

Štědrovečerní tradiční sladkosti a pokrmy

Vánoční koláč

- 7 vajíček
- 5 hrníčků bílé hladké mouky
- 5 čajových lžiček prášku do pečiva
- 1 a půl hrníčku cukru
- 250 g čerstvých datlí
- 1 hrníček vlašských ořechů
- 1 čajová lžice skořice
- ½ čajové lžičky muškátového ořechu
- ½ čajové lžičky hřebíčku drceného
- 1 čajová lžička vanilky
- ½ čajové lžičky zázvoru
- 1 hrníček mléka
- 100-150 g másla (rozehřátého)
- 1 hrníček oleje
- 1 hrníček horké vody
- ½ čajové lžičky sody
- **příprava:** v horké vodě zamícháme sodu a do vody dáme čerstvé datle, které jsme nejdříve vypeckovali a nakrájeli, než změknou (nasáknou vodu), oddělíme žloutky od bílků a žloutky mixujeme dohromady s cukrem, bílky se lžící cukru, soli a trochu skořice do bílé čepice a poté pomaličku do žloutků přidáváme ostatní suroviny a mícháme a na konec přidáme vyšlehaný sníh, poté nalejeme na plech a navrch nasypeme oříšky a pečeme pomalu cca 1,5 hodiny na 150° stupňů

Datle v čokoládě s mandlí uvnitř

- čokoláda na vaření nebo čokoládové penízky (hořká nebo mléčná čokoláda)
- 1 čajová lžička skořice
- 1 polévková lžice řepkového oleje
- sáček mandlí
- mleté mandle a pistácie (jen na posypání)
- datle sušené bez pecek a nakrojené
- **příprava:** datle bez pecek rozkrojíme a dáme do každé mandli, poté rozejdeme čokoládu s olejem a skořicí, polejeme datle a na konec posypeme mandlemi a pistáciemi a dáme každou mandli do košíčku na muffiny

Ma'amúl sušenky s datlemi = Ka'ik s ořechy

- 3 hrnečky hladké mouky

- ½ hrnečku jakékoliv mouky
- 2 polévkové lžíce cukru
- ½ čajové lžičky soli
- 1 hrneček měkkého másla
- 1/2 čajové lžičky suchého droždí
- ½ hrnečku teplé vody
- 1/3 hrnečku vlahého mléka
- **náplň:** 3 hrnečky vypeckovaných datlí, ¼ čajové lžičky muškátového oříšku, ¼ čajové lžičky kardamomu, 1 čajová lžička pomerančové kůry, 1 nebo 2 lžíce kokosového oleje nebo jiného oleje, trocha vody
- **příprava:** vše na náplň dáme do robota a mixujeme, dokud z toho není směs, z ní poté uděláme 24 kuliček (1 kulička vypadá jako 1 polévková lžíce), těsto 3 minuty necháme působit droždí ve vodě, máslo dohromady s ostatními ingrediencemi mixujeme, poté přidáme droždí, 10 minut necháme těsto odležet, těsto poté rozdělíme na dva kusy, do formiček na bábovky dáme těsto a na to dáme kuličku datlové směsi a poté zakryjeme dalším kouskem těsta, obrátíme a pečeme na pečícím papíru cca 15 minut

Závin s datlemi

- klasické tažené těsto na závin ne listové
- datle čerstvé namočené v horké vodě
- skořice
- kardamom
- muškátový oříšek
- **příprava:** vyválet těsto na to datle s kořením a pečeme

Jehněčí maso s brambory a mrkví – většinou noha peče se cca 4 – 5 hodin v troubě pomalu (keramická nádoba)

- jehněčí maso
- česnek
- olivový olej
- koření – na jehněčí, sůl, pepř, tymián
- brambory ve slupce, rozkrájené na čtvrtky
- mrkev vcelku
- **příprava:** česnek dát dovnitř a posypat jej kořením a maso potřít a v průběhu rovněž potírat olejem smíchaným s kořením, k tomu dát brambory a mrkev později a péct společně

***Přílohy č. 2 – vánoční recepty (Autor: respondentky
č. 4 a 6, Betlém, prosinec 2018)***

***Příloha č. 3 – přípravy stromečku
(Autor: Pavlína Adámková, Betlém,
listopad 2018)***

***Příloha č. 4 – vánoční výzdoba kruhový objezd (Autor:
Pavlína Adámková, listopad 2018)***

*Příloha č. 5 – vánoční výzdoba v Hvězdné ulici
(Autor: Pavlína Adámková, Betlém, listopad 2018)*

*Příloha č. 6 – slavnostní rozsvícení stromečku (Autor: Pavlína Adámková, Betlém,
prosinec 2018)*

*Příloha č.7 – ručně vyřezávaný betlém z olivového dřeva
(Autor: Pavlína Adámková, Betlém, prosinec 2018)*

*Příloha č. 8 – tradiční sladkosti pečené na Vánoce (Autor: Pavlína
Adámková, Betlém, prosinec 2018)*

Příloha č. 9 – Santova vesnice (Autor: Pavlína Adámková, Betlém, prosinec 2018)

Příloha č. 10 – Santa Claus (Autor: Giselle Lawm, Betlém, prosinec 2018)

Příloha č. 11 – průvod jeruzalémského katolického patriarchy (Autor: Giselle Lawm, Betlém, prosinec 2018)

Příloha č. 12 – průvod skautů (Autor: Pavlína Adámková, Betlém, prosinec 2018)

Příloha č. 13 – Chrám Narození Páně (Autor: Pavlína Adámková, Betlém, prosinec 2018)

14 Resumé

The aim of this bachelor's thesis is to familiarize readers with the Christmas and Christmas celebration in the city of Bethlehem. Bethlehem is the city where Jesus Christ was born. Therefore it is the most important place for Christians. The thesis introduces particularly Christmas traditions, Christmas customs, Christmas dishes and preparations. It is divided into two parts. The first one applies to the origin of Christmas, describes Bethlehem in geopolitical and religious context. The thesis also introduces Christian minorities and individual churches in Palestine (West Bank, Gaza and East Jerusalem) and Bethlehem.

The second part describes the Christmas preparations in Bethlehem, beginning of the Christmas and celebrating feasts in Catholic Church and Evangelic Church. The thesis also includes the description of Christmas traditions and Christmas meals with original recipes. It also depicts how the Palestinian celebrate Christmas. The participants of my research answered to following questions, for example: What does Christmas mean for you? How much money do you spend on Christmas? Which traditions do you follow?

The sources of my bachelor's thesis are books, my personal observations in Bethlehem and mainly qualitative research. This research includes structured and unstructured interviews with three men and three women, who belong to Latino Catholic Church. The field research took place in the months of November and December 2018.